

# Yashil

## IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023



08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi  
08.00.02 Makroiqtisodiyot  
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti  
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti  
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti  
08.00.06 Ekonometrika va statistika  
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit  
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit  
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti  
08.00.11 Marketing  
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot  
08.00.13 Menejment  
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari  
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti  
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya  
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati



74-91 xalqaro daraja  
ISSN: 2992-8982



# Yashil

## IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

**Bosh muharrir:**

**Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich**

*Elektron nashr. 1302 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.*

**Bosh muharrir o'rinbosari:**

**Karimov Norboy G'aniyevich**

**Muharrir:**

**Qurbonov Sherzod Ismatillayevich**

### **Tahrir hay'ati:**

**Rae Kvon Chung**, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

**Salimov Oqil Umrzoqovich**, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

**Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich**, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

**Osman Mesten**, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

**Toshkulov Abduqodir Hamidovich**, i.f.d., prof., TDU rektori

**Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich**, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

**Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich**, t.f.d., prof., TDIU rektori

**Oblamuradov Narzulla Naimovich**, i.f.n., dotsent

**Axmedov Durbek Kudratillayevich**, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

**Utayev Uktam Choriyevich**, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

**Ochilov Farxod**, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

**Eshov Mansur Po'latovich**, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

**Xudoyqulov Sadirdin Karimovich**, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori

**Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna**, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

**Kalonov Muxiddin Baxritdinovich**, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

**Yuldashev Maqsud Abdullayevich**, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

**Karimov Norboy G'aniyevich**, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

**Hakimov Nazar Hakimovich**, f.f.d. TDIU professor

**Yuldashev Mutallib Ibragimovich**, i.f.d., TMI professori

**Samadov Asqarjon Nishonovich**, i.f.n., TDIU professori

**Slizovskiy Dmitriy Yegorovich**, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

**Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich**, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

**Aliyev Bekdavlrat Aliyevich**, f.f.d., TDIU professori

**Po'latov Baxtiyor Alimovich**, t.f.d., profesor

**Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich**, i.f.d., TDIU professori

**Isakov Janabay Yakubbayevich**, i.f.d., TDIU professori

**Musyeva Shoira Azimovna** SamDu IS instituti professori

**Axmedov Javohir Jamolovich**, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

**Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li**, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

**Xalikov Suyun Ravshanovich**, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

**Kamilova Iroda Xusniddinovna**, i.f.f.d., TDIU dotsenti

**Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi**, i.f.f.d., TDIU dotsenti

**Sevil Piriyeva Karaman**, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

**Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna**, TDIU katta o'qituvchisi

**Rustamov Ilhomiddin**, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

**Nomozova Qumri isoyevna** GF universiteti dotsenti

**Fayziyev Oybek Raximovich**, i.f.f.d. (PhD), dotsent

**Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li**, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

**Babayeva Zuhra Yuldashevna**, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

### **Ekspertlar kengashi:**

**Hakimov Ziyodulla Ahmadovich**, i.f.d, TDIU dotsenti

**Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich**, i.f.f.d, TDIU dotsenti

**Imomqulov To'liq Burxonovich**, i.f.f.d, TDIU dotsenti

**Muassis:** "Ma'rifat-print-media" MChJ

**Hamkorlarimiz:** Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.



# MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
<b>Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна</b>	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
<b>Иноятова Камола Фуркатовна</b>	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
<b>Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima</b>	
Korxonalarning tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
<b>Axmedov Ikrom Akramovich</b>	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili .....	36
<b>Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna</b>	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari .....	41
<b>Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich</b>	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
<b>Zikrullayev Valixon G'aybullayevich</b>	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability .....	52
<b>Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar</b>	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
<b>Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli</b>	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	67
<b>Алимова Муниса Юльчиевна</b>	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
<b>Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich</b>	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish .....	81
<b>Uskanov Eldor</b>	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari .....	86
<b>Haydarov O'ral Axmadovich</b>	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati .....	93
<b>Nosirov Egamqul Ismailovich</b>	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish.....	100
<b>Musyeva Shoiraz Azimovna</b>	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
<b>Ташева Севара Равшановна</b>	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
<b>Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich</b>	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
<b>Xursandov Komiljon Maxmatkulovich</b>	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari .....	122
<b>Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li</b>	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
<b>Xudoyorov O. O.</b>	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish .....	132
<b>Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich</b>	
Ekonometrik modelashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
<b>Xamzayeva Dilduza Samarovna</b>	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari .....	141
<b>Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich</b>	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari .....	148
<b>Bektemirov Abdumalikovich</b>	
Urban farming.....	151
<b>Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich</b>	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
<b>Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli</b>	



Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan .....	159
<b>Abdugʻaniyev Abdulaziz Alisher oʻgʻli</b>	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector .....	164
<b>Kurbanova Maftuna Lazizovna</b>	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar.....	170
<b>Kurbonov Jasurbek Pozilovich</b>	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
<b>Kushakova Maʼmura Narimanovna</b>	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari .....	176
<b>Nosirov Javlonbek Jamoliddin oʻgʻli, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich</b>	
Financing clean energy projects in different ways .....	179
<b>Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli</b>	
Oʻzbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida baʼzi mulohazalar (Qozogʻiston va Rossiya misolida) .....	187
<b>Azamatova Gulmira Bayirbekovna</b>	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability .....	191
<b>Akramova Aziza Abduvohidovna</b>	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования .....	196
<b>Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна</b>	
Oʻzbekistoning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga oʻtish yoʻnalishlari.....	202
<b>Aliyev Azim Tolip oʻgʻli</b>	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
<b>Абдишукуров Шерзод Шавкат угли</b>	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari .....	211
<b>Xoʻjanova Gulshoda Otamurodovna</b>	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda isteʼmolchilar xulq-atvoriga taʼsirini tahlil qilish.....	214
<b>Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi</b>	
Oʻzbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
<b>Xudayberganova Zarofat Zaxidovna</b>	
Oʻzbekistonda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
<b>Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich</b>	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari .....	233
<b>Raxmatova Shaxnoza Shukurovna</b>	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий .....	240
<b>Маматкулова Шоира Джалоловна</b>	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
<b>Boltayev N. N.</b>	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
<b>Qurbonov A. U.</b>	
Korxonalarda pul mablagʻlari auditini takomillashtirish yoʻllari.....	254
<b>Karamatova Noiba Xusniddinovna</b>	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oʻziga xos xususiyatlari.....	259
<b>Axmedov Oybek Turgunpulatovich</b>	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
<b>Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна</b>	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari .....	272
<b>Absamatov Askar Ergashovich</b>	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar koʻrsatishning zamonaviy holati.....	277
<b>Yusupov Abbosxon Aliyevich</b>	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan .....	285
<b>Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur</b>	
Paxta-toʻqimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
<b>Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna</b>	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.....	297
<b>Mamasoatov Dilshod Ravshanovich</b>	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bogʻliq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi .....	304
<b>Keldiyorov Shohruh Ilyos oʻgʻli</b>	





Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
<b>Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich</b>	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
<b>Bekmurodov Abbos Amiriddinovich</b>	
Agroklastarlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
<b>Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich</b>	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
<b>Abiyev Davron Ilxomovich</b>	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия ....	331
<b>Юлдошева Гулноза Абдинабиевна</b>	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
<b>Raximov E. N.</b>	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari .....	343
<b>Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam</b>	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
<b>Расулова Ш. X.</b>	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili .....	351
<b>Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li</b>	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
<b>Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li</b>	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
<b>Узакова Камола Бехзодовна</b>	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан .....	372
<b>Ёркулов Умиджон</b>	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане .....	378
<b>Узганбаева Дилноза Тохтасиновна</b>	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием в условиях функционирования рынка .....	382
<b>Умаров Диёр Равшанович</b>	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari .....	388
<b>Turopova Nigora Xolmurod qizi</b>	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
<b>Taylakova Dilafro'z Baymamatovna</b>	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической отрасли через стратегическое финансирование .....	399
<b>Хусниддинов Нуриддин</b>	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
<b>To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich</b>	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
<b>Nabiyeva Feruza Odilovna</b>	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций коммерческих банков Республики Узбекистан .....	411
<b>Холмирзаев Эльбек Бахтиерович</b>	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida .....	415
<b>Yahyojonov N. B.</b>	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
<b>Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi</b>	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi .....	424
<b>Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.</b>	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций .....	429
<b>Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи</b>	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов .....	433
<b>Примова Н. И.</b>	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari .....	440
<b>Pardayev Jamshid Muzaffarovich</b>	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
<b>Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich</b>	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries and opportunities to use it effectively in Uzbekistan .....	450
<b>Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna</b>	



Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari .....	456
<b>Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi</b>	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
<b>Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna</b>	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki .....	466
<b>Omonov Sardor O'lmasovich</b>	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
<b>Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li</b>	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
<b>Sadikova Muslima Alisher qizi</b>	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
<b>Sabirova Zaynab Qadambayevna</b>	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию .....	488
<b>Режаббаев Сарвар Умархонович</b>	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
<b>Ruzibayeva Nargiza Xakimovna</b>	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
<b>Otaxonova Shohyora</b>	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari .....	502
<b>Qobilova Shaxnoza</b>	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili .....	505
<b>Sharifi Abdul Fatah</b>	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
<b>Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich</b>	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari .....	518
<b>Usmanov Zayniddin Berdirasulovich</b>	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari .....	523
<b>Usmanov Ixom Achilovich</b>	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
<b>Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna</b>	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar .....	532
<b>Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi</b>	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
<b>Xalimov Shaxboz Xalimovich</b>	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida) .....	542
<b>Vaisov Dilshod Ibodullayevich</b>	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari .....	549
<b>Usmonova D. I.</b>	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
<b>Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna</b>	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy .....	559
<b>Zakhidov Nodir Umidjanovich</b>	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli .....	563
<b>Yusupov Fayzulla Yakubovich</b>	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
<b>Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna</b>	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
<b>Sultonov B. A.</b>	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes .....	575
<b>Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich</b>	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
<b>Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.</b>	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
<b>Алиева Зилола Маматвалиевна</b>	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях .....	589
<b>Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович</b>	



Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
<b>Botirov Erkinjon Xayitovich</b>	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
<b>Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna</b>	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан .....	605
<b>Дадаханова Саида Махаммаджон кизи</b>	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
<b>Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi</b>	
Korxonalarning investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
<b>Ilyasova Barno Axmadovna</b>	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
<b>Imomaliyeva Mohizoda, Raxmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li</b>	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства .....	623
<b>Дурманов Акмал Шаймарданович</b>	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar .....	628
<b>Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna</b>	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
<b>Kamalov Shuxrat Kamalovich</b>	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
<b>Kadirova Sharofat Amonovna</b>	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari .....	645
<b>Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich</b>	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
<b>Ёдгоров Сардорбек Самадович</b>	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
<b>Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna</b>	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi .....	659
<b>Kambarova Sh. M.</b>	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
<b>Usmonov Bunyod</b>	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili .....	668
<b>Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich</b>	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов .....	672
<b>Каримова Азиза Махмадризовна</b>	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
<b>Kasimov Azamat Abdulkarimovich</b>	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
<b>Кодиров Бобур</b>	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida) .....	689
<b>Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich</b>	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar .....	696
<b>Mirsaliyev Erkin Ergashevich</b>	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi .....	700
<b>Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi</b>	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli .....	707
<b>Akishova Shaxnoza Davlet qizi</b>	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari .....	712
<b>Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li</b>	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish .....	717
<b>Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich</b>	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
<b>Насиров Дилшод Фарходович</b>	



Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан .....	731
<b>Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшоҳ Бахтиёр угли</b>	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
<b>Norkulova Dilfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich</b>	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
<b>Нуриллаев Раҳмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли</b>	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti .....	747
<b>Nurmanov Ulugbek Anorbayevich</b>	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
<b>Abdunazarov O.</b>	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан) .....	756
<b>Ким П. В.</b>	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini .....	760
<b>Kudratov Sunnatulla Ropijanovich</b>	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli .....	764
<b>Jo'rayev Isroil Ibrohimovich</b>	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan .....	770
<b>Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li</b>	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy" .....	775
<b>Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li</b>	
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish .....	781
<b>Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna</b>	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
<b>Halimova Dilora Olimboyevna</b>	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati .....	787
<b>Hakimov Hakimjon</b>	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari.....	793
<b>Tirkashyev Farhod Mahmudovich</b>	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
<b>Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova</b>	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России .....	801
<b>Абдуллаева Нигора Санжаровна</b>	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
<b>Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li</b>	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar .....	808
<b>Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna</b>	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot .....	812
<b>Yuldashev Mutallib Ibroximovich</b>	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili .....	819
<b>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna</b>	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari .....	823
<b>Musyeva Shoirazimovna</b>	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
<b>To'xsanov Qudratillo Nozimovich</b>	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
<b>Mamaraximov Bekzod Erkinovich</b>	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida .....	841
<b>Niyozov Zuxur Davronovich</b>	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari .....	845
<b>Yusupov Muxiddin Soatovich</b>	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
<b>Asatullayev Alisher</b>	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari .....	860
<b>Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich</b>	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства .....	866
<b>Дурманов Акмал Шаймарданович</b>	





Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari .....	872
<b>Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li</b>	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities .....	876
<b>Khairiddinov Sh. B.</b>	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society .....	879
<b>Kholdarova Fariza Tukhtabaevna</b>	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
<b>Mamayusupova Mashxura Sodiqovna</b>	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash .....	887
<b>Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li</b>	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition .....	896
<b>Nurbek Khalimjonov</b>	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish .....	902
<b>Obломуродов Нарзулло Наймович, Шавкатов Наврузбек Шавкатович</b>	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish .....	910
<b>Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li</b>	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
<b>Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna</b>	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari .....	923
<b>Saloxov Sirojiddin Sadriddin o'g'li</b>	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
<b>Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li</b>	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
<b>Sharifov Shuhrat Saidahmadovich</b>	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
<b>Shakhzod Saydullaev</b>	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
<b>Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich</b>	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
<b>Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li</b>	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari .....	954
<b>To'laganova Ruhshona Farrux qizi</b>	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati .....	959
<b>Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna</b>	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country .....	964
<b>Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li</b>	
Foydaning soliq obyektiga sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
<b>Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva</b>	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
<b>Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna</b>	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
<b>Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich</b>	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
<b>Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li</b>	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
<b>Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich</b>	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов .....	996
<b>Бобомуротова Манзура Панжи кизи</b>	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
<b>Irmatova Lola</b>	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
<b>Karamatova Noiba Xusniddinovna</b>	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
<b>Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li</b>	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir .....	1014
<b>Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich</b>	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
<b>Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna</b>	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане .....	1022
<b>Пулатова Сурайё Юлдашевна</b>	



Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari.....	1026
<b>Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna</b>	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов.....	1031
<b>Тула Нодирбек Баходир угли</b>	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
<b>Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи</b>	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
<b>Hojiyev Qo'chqor Mamadiyorovich</b>	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
<b>Sherqulov Nodir Erkin o'g'li</b>	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
<b>Гулноза Тохировна Самиева</b>	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari.....	1057
<b>Majidov Nizomjon</b>	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari.....	1064
<b>Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna</b>	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
<b>Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li</b>	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati.....	1075
<b>Badalov Jamshid Jamolovich</b>	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
<b>Shirinov Sabir Erkinovich</b>	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari.....	1084
<b>Anvar Eshmatov</b>	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlarini.....	1088
<b>Ametova Nasiba Danilovna</b>	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	1092
<b>Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna</b>	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
<b>Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li</b>	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
<b>Raxmonova Aziza Tolibovna</b>	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
<b>Umarov Elshod G'ulom o'g'li</b>	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
<b>Yuldashov Elmurod Abdujalil o'g'li</b>	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана.....	1116
<b>Икромовна Ханифа Одилловна</b>	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
<b>Kamalova Jamila</b>	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari.....	1125
<b>Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li</b>	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi.....	1131
<b>Ne'matov Oybek Ismatullayevich</b>	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития.....	1136
<b>Туйчиев Комилжон Лазизович</b>	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati.....	1143
<b>O'ktamova Nozima Narzulla qizi</b>	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish.....	1146
<b>Umarov Abdulquddus Abdilxatovich</b>	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах.....	1151
<b>Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович</b>	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
<b>Усманова Дилфузахон Иброхимовна</b>	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.....	1163
<b>Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li</b>	



Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida) .....	1168
<b>Xolmatov Sanjarbek Xojimatovich</b>	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari .....	1174
<b>Qilichev Umid Ibadullayevich</b>	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari .....	1181
<b>Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi</b>	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari .....	1185
<b>Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li</b>	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati .....	1191
<b>Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li</b>	
Islom iqtisodiyotining mohiyati .....	1197
<b>Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li</b>	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi .....	1201
<b>G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li</b>	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari .....	1207
<b>Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li</b>	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами .....	1212
<b>Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы</b>	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar .....	1218
<b>Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna</b>	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili .....	1222
<b>Nematov Inatillo Ubaydullayevich</b>	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish .....	1228
<b>Umurzakova Adiba Ochilovna</b>	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari .....	1232
<b>Raxmanov Ilxom Xurramovich</b>	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане .....	1238
<b>Пулатова Сурайё Юлдашевна</b>	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике .....	1242
<b>Рафиева Зарина Хусановна</b>	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries .....	1246
<b>Akhmedov Doniyorbek</b>	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari .....	1250
<b>Azizova Manzura Ibragimovna</b>	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production .....	1254
<b>Dilfuza Baxramovna Safarova</b>	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari .....	1261
<b>Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich</b>	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari .....	1266
<b>Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna</b>	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati .....	1272
<b>Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li</b>	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari .....	1277
<b>Ibragimov Gafurjan Axmetovich</b>	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi .....	1282
<b>Ibragimov Mansur Axmedovich</b>	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida) .....	1286
<b>Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich</b>	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами .....	1294
<b>Мансурова Севара Мансуровна</b>	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash .....	1297
<b>Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna</b>	



# QATTIQ MAISHIY CHIQINDILARNI UTILIZATSIYA QILISH ORQALI QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARIDAN KENG FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH



**Sherqulov Nodir Erkin o'g'li**

"Alfraganus University" NOTT Iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

**Annotatsiya:** Maqolada bugungi kunda butun dunyoda bo'lganidek mamlakatimizda maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish masalasi dolzarb hisoblanadi. Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni rag'batlantirish maqsadida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish, "chiqindidan energiyaga" tamoyili asosida ushbu manbalar orqali energiya resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari, milliy qonunchilik va xorijiy tajriba o'rganilgan.

**Kalit so'zlar:** maishiy chiqindilar, utilizatsiya qilish, qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilardan hosil bo'lgan gazni qayta ishlash, chiqindi poligonlari, sizot suvlari, maishiy chiqindilarni qayta ishlash, yashil tarif.

**Abstract:** In the article, the issue of doing work related to household waste is considered urgent in our country, as it is in the whole world. In order to encourage the widespread use of renewable energy sources through the disposal of solid household waste, the introduction of state support mechanisms, the possibilities of effective use of energy resources through these sources based on the "waste to energy" principle, national legislation and foreign experience were studied.

**Key words:** household waste, disposal, renewable energy, waste gas processing, landfills, leachate, household waste processing, green tariff.

**Аннотация:** В статье вопрос выполнения работ, связанных с бытовыми отходами, рассматривается как актуальный в нашей стране, как и во всем мире. В целях стимулирования широкого использования возобновляемых источников энергии путем утилизации твердых бытовых отходов, внедрения механизмов государственной поддержки, возможности эффективного использования энергоресурсов за счет этих источников на основе принципа "отходы в энергию", национальное законодательство и был изучен зарубежный опыт.

**Ключевые слова:** бытовые отходы, утилизация, возобновляемая энергетика, переработка отходящих газов, свалки, фильтрат, переработка бытовых отходов, зеленый тариф.

## KIRISH

Qattiq maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirishning amaldagi tizimini o'rganish va tahlillar shuni ko'rsatmoqdaki, maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish bo'yicha ko'p yillar mobaynida shakllangan amaliyot asosan ularni to'plash va chiqindi poligonlariga joylashtirishga yo'naltirilgan bo'lib, aralash holdagi (salaranmagan) qattiq maishiy chiqindilarni to'plash va olib chiqib ketish tizimi amal qiladi.

Xususan, amaliyot va qonunchilikda, maishiy chiqindilarning hosil bo'lishini minimallashtirish, ulardan takroriy foydalanilishini ta'minlash, kam chiqitli va chiqitsiz texnologiyalarning joriy etilishi, ularning utilizatsiya qilinishi va qayta ishlanishini rag'batlantiruvchi tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlar talab darajasida belgilanmagan.

Hozirgi kunda yuqorida qayd etilgan kamchilik va muammolarni bartaraf etish maqsadida, maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish sohasida tabiatni muhofaza qilish tadbirlarini moliyalashtirishni tartibga soluvchi iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirishga zarurat paydo bo'lmoqda.

Shu munosabat bilan Toshkent viloyatida chiqindilarning atrof muhit va aholi sog'lig'iga salbiy ta'sirini kamaytirish maqsadida Vazirlar Mahkamasining 2018-yil 1-noyabrdagi 895-son qaroriga muvofiq Koreya Respublikasining "Sejin G&E Co., Ltd" kompaniyasi ishtirokida "Ohangaron" va "Maydontol" chiqindi poligonlarida hosil bo'ladigan chiqindi gazini qayta ishlash hisobiga elektr energiyasi ishlab chiqarish investitsiya loyihasi amalga oshirilmoqda.





Ma'lumot uchun: investitsiya shartnomasiga muvofiq to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiya miqdori 100 foizni (55,0 mln AQSh doll.) tashkil etib, chiqindi gazidan (biogaz) umumiy ishlab chiqarish quvvati kamida 16 MVt elektr energiyasi ishlab chiqaradigan 12 ta generator va yordamchi uskunalari o'rnatish ko'zda tutilgan.

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 17-apreldagi "2019-2028-yillar davrida O'zbekiston Respublikasida qattiq maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4291-son qarorini alohida ta'kidlash lozim.

Mazkur qaror bilan tasdiqlangan Strategiya asosiy prinsiplaridan biri etib "Sejin G&E Co., Ltd" kompaniyasi (Koreya Respublikasi) ishtirokida "Toshkent viloyatining "Ohangaron" va "Maydontol" maishiy chiqindilar poligonlarida hosil bo'ladigan chiqindi gazini qayta ishlash hisobiga elektr energiyasini ishlab chiqarish" loyihasini amalga oshirish belgilangan bo'lib, unga muvofiq loyihani amalga oshirish bosqichlari quyidagilar etib:

- birinchi bosqichda "Ohangaron" (Ohangaron tumani) va "Maydontol" (Parkent tumani) poligonlarini yopish;
- ikkinchi bosqichda poligonda gazni ushlab qolish va foydalanish tizimini joriy etish;
- uchinchi bosqichda poligonlarda hosil bo'ladigan chiqindi gazidan (metandan) umumiy ishlab chiqarish quvvati kamida 16 MVt (har birining quvvati 1 560 kVt bo'lgan 10 ta qurilma va har birining quvvati 500 kVt bo'lgan 2 ta qurilma) bo'lgan elektr energiyasi ishlab chiqaradigan 12 ta yangi zamonaviy generatorlar va yordamchi uskunalarni o'rnatish belgilangan.

## ADABIYOTLAR TAHLILI

Tahlillarga qaraganda, hozirgacha dunyoning 80 ga yaqin mamlakatda muqobil energiya manbalari sohasida milliy qonunchilik yaratilgan, 70 ga yaqin mamlakatda esa muqobil energiya manbalari bilan ishlash hajmini ko'paytirishga harakat qilmoqda. So'nggi o'n yillikda mazkur sohada Braziliya, Kanada, Xitoy, Chexiya, Fransiya, Germaniya, Irlandiya, Janubiy Koreya, Niderlandiya, Singapur, Shvetsariya, AKSh va Mongoliya kabi mamlakatlarda tegishli qonunlar qabul qilingan hamda amaldagi qonunchilikka o'zgartish va qo'shimchalar kiritilgan.

Hozirgi kunda muqobil energiyadan foydalanish bo'yicha Germaniya, Yaponiya, Xitoy, Malaziya, Janubiy Koreya, Ispaniya va AQSh davlatlari yetakchilik qilmoqda.

Masalan, Germaniya hozirgi kunda elektr energiya 20 foizini muqobil energiyadan olishni rejalashtirgan, har yili esa 100 ming uyning tomini quyosh panellari bilan qoplamoqda. Bunday usuldan foydalanish har tomonlama qulaylik tug'diradi, hech qanday ortiqcha joy talab qilmaydi, aksincha, uyni xohlagan vaqtda isitish, xonadon ehtiyojini to'laigicha elektr energiya bilan ta'minlash mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, quyosh energiyasida asosida faoliyat yurituvchi zamonaviy texnologiyalardan keng foydalanish iqtisodiyot tarmoqlarini uzluksiz energiya bilan ta'minlash va atrof-muhitni muhofaza qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xitoy, Janubiy Koreya va boshqa rivojlangan davlatlarning ilmiy-tadqiqot va innovatsiya faoliyatining istiqbolli yutuqlarini tatbiq qilish, bu borada samarali mexanizmlarni ishlab chiqish xususan, kombinatsiyalashgan quyoshli biogaz qurilmasi, issiqxonalarni noan'anaviy usulda isitish, quyosh panellari yordamida suv resurslaridan foydalanish texnologiyalarini qo'llash yuzasidan izchil ishlar amalga oshirilmoqda.

Bu esa, birinchidan, kamxarajatliligi, ikkinchidan, esa ekologik zararsiz texnologiyalar ekanligi bilan, uchinchidan, odamlarning hayot farovonligini oshishi va iqtisodiy samaradorlikni oshishi, yangi ish o'rinlarini yaratilishi bilan ham o'ta ahamiyatlidir.

Yurtimizda ham shu asnoda ushbu sohani jadal rivojlantirish tartib taomillarini belgilab beruvchi O'zbekiston Respublikasining "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida"gi (21.05.2029 yil) qonuni ishlab chiqilgani bejiz emas.

## METODOLOGIYA

Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish hisobiga elektr energiyasi olish masalasini tadqiq qilishda iqtisodiy jarayonlarni kuzatish, ma'lumotlar to'plash, to'plangan ma'lumotlarni tahlil qilish va sintezlash kabi iqtisodiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

## NATIJALAR

Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni rag'batlantirish maqsadida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini joriy etish, "chiqindidan energiyaga" tamoyili asosida ushbu manbalar orqali energiya resurslaridan samarali foydalanish imkoniyatlari, milliy qonunchilik va xorijiy tajribasi o'rganildi.



**1-jadval:** Chiqindilarni yoqish yo'li bilan ishlab chiqarilayotgan elektr energiyasi realizatsiyasini tashkil etish bilan bog'liq ayrim ma'lumotlar (Evro sent)

№	Mamlakat nomi	Chiqindini utilitatsiya qilib energiya oluvchi zavodlar soni	Chiqindini yoqish usuli bilan qayta ishlash darajasi (foizda)	1 tonna chiqindini termik utilitatsiya qilish xarajati	1 kVt/soat elektr energiya-sining bozor narxi	Chiqindini yoqishdan olinadigan 1 kVt/soat elektr energiyasi narxi	“Yashil tarif” asosida chiqindi yoqish zavodini subsidiyalash uchun ajratilayotgan mablag‘
A	B	C	D	E	F	G	G-F
1	Germaniya	68	32	31	5,2	11,6	6,4
2	Shveytsariya	30	47	48	16,0	22,0	6,0
3	Fransiya	100	37	36	5,2	13,1	7,9
4	Rossiya	5	3	10 - 20	7,86	14,6	6,74
5	Buyuk Britaniya	7	37	10 - 25	9,3	20,2	10,9
6	Shvetsiya	65	50	31	4,2	10,3	6,1
7	Italiya		21		8,6	27,3	18,7
8	Daniya	30	48	80	3,4	10,1	6,7
9	Niderlandiya		44	30	5,5	14,2	8,7
10	Ispaniya	21	6	47	9,2	19,8	10,6

Bundan tashqari, xorijiy kompaniyalar tomonidan maishiy chiqindilarni yoqish texnologiyasi yordamida elektr va issiqlik energiyasi ishlab chiqarish loyihalarini amalga oshirish takliflari o'rganildi.

Jumladan:

- Italiyaning “Energy Systems”, “PVB”, “FCL AMBIENTE” kompaniyalari hamda “BMB TRADE GROUP” MChJ tomonidan Toshkent viloyatida maishiy chiqindilarni termik usulda qayta ishlash;
- Turkiyaning “Klintek İnşaat ve Enerji” shirkati tomonidan Farg'ona viloyatida maishiy chiqindilarni termik usulda qayta ishlash orqali hamda chiqindixona gazidan muqobil elektr energiya ishlab chiqarish.

**2-jadval:** Toshkent viloyatida chiqindidan energiya ishlab chiqarish loyihasining iqtisodiy tahlil natijalari

Tadbir nomi	Loyiha ko'rsatkichlari	O'lchov birligi
<b>QAYTA ISHALASH</b>		
Jami chiqindilar	150 600,0	tonna/yil
Shundan:		
Yoqish zavodi uchun	100 600,0	tonna/yil
Shundan:		
Qattiq maishiy chiqindilar	50 000,0	tonna/yil
Sanoat chiqindilari	50 000,0	tonna/yil
Tibbiyot chiqindilari	600,0	tonna/yil
RDF yoqilg'i ishlab chiqarish uchun	50 000,0	tonna/yil
<b>ISHLAB CHIQRISH QUUVATI</b>		
Yillik elektr energiyasi	79 675,0	mVts/yil
Yillik RDF	50 000,0	tn

**3-jadval: Farg'ona viloyatida chiqindidan energiya ishlab chiqarish loyihasining iqtisodiy tahlil natijalari**

Tadbir nomi	Loyiha ko'rsatkichlari	O'lchov birligi
<b>QAYTA ISHALASH</b>		
Jami chiqindilar	730 000,0	tonna / yil
Bundan:		
Qattiq maishiy chiqindilar	730 000,0	tonna / yil
Bundan:		
RDF yoqilg'i ishlab chiqarish uchun	120 000,0	tonna / yil
<b>ISHLAB CHIQRISH QUVVATI</b>	Chiqindilarni yoqib energiya olishdan 50 Mvt/soat; Chiqindilardan hosil bo'ladigan tabiiy gazdan energiya olishdan 50 Mvt/soat	X
Chiqindilardan yenergiyaga yillik yelektr energiyasi	350 000,0	Mvt / yil
Tabiiy gazdan yenergiyaga yillik yelektr energiyasi	350 000,0	Mvt / yil
Issiqlik yenergiyasi (Mvt)	756 000,0	Mvt / yil

Ushbu loyihalarni amalga oshirilishi natijasida qattiq maishiy chiqindilardan utilizatsiya qilish orqali ularning hajmini qisqartirish va chiqindilar tarkibidagi kimyoviy zararli moddalarni zarasizlantirish hisoblanadi. Shu bilan birga, chiqindilarni yoqish natijasida muqobil energiya ishlab chiqarish va ikkilamchi moddiy resurslarni ajratib olish imkoniyati yaratiladi.

Loyihalarni amalga oshirish natijasida:

- Toshkent va Farg'ona viloyatlarida hosil bo'ladigan va qayta ishlashga yaroqsiz hisoblangan chiqindilarning poligonlarga ko'milishi qisqaradi.
- Toshkent viloyatida yiliga 150,6 ming tonna, Farg'ona viloyatida yiliga 730,0 ming tonna chiqindini utilizatsiya qilinadi;

Ma'lumot uchun: texnologiyaning birinchi bosqichida chiqindilar yuqori haroratda quritiladi va keyingi bosqichda 850°S dan yuqori haroratda yoqiladi. Natijada potensial zararli ifloslantiruvchi moddalarning (misol uchun dioksin) to'liq yonishi va parchalanishi hamda elektr energiya ishlab chiqarilishi ta'minlanadi.

- har ikkala loyiha doirasida jami 320 ta qo'shimcha ish o'rinlari yaratiladi.
- atmosfera yillik 3 700 tonnaga yaqin issiqxona gazlari, dioksid va difuran kabi toksik va turg'un organik gazlar, yer osti qatlamiga 1,17 mln tonna zararlangan sizot suvlar (filtrat) tashlanishining hamda 623 Ga chiqindi poligonlari paydo bo'lishining oldi olinadi, chiqindi poligonlarida 295,0 mlrd so'm joriy xarajatlar qisqartiriladi.

**XULOSA VA TAKLIFLAR**

Bugungi kunda respublikada chiqindilarni zamonaviy tarzda utilizatsiya qilish va chiqindi gazlarini qayta ishlash orqali elektr energiyasini ishlab chiqarish texnologiyalari, shu jumladan, bunday texnologiyalardan foydalanishga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun iqtisodiy va me'yoriy-huquqiy mexanizmlar mavjud emas.

Yevropa ittifoqi, AQSh, Xitoy, Koreya kabi rivojlangan davlatlarda "yashil" iqtisodiyotga o'tish, uglerod tashlamalarini kamaytirish dasturlari doirasida qayta tiklanuvchi energiya uchun "yashil" ta'riflar joriy etilgan bo'lib, "yashil" tarif – bu qayta tiklanuvchi energiya manbalari texnologiyalaridan foydalanishga investitsiyalar jalb qilish uchun mo'ljallangan iqtisodiy va me'yoriy-huquqiy mexanizm hisoblanadi.

Maishiy chiqindilarni boshqarish sohasida 2028 yilgacha belgilangan Strategiya maqsadlariga erishish, maishiy chiqindilar hajmini kamaytirish maqsadida "chiqindidan energiyaga" tamoyili asosida yangicha tizim joriy etish zarurati paydo bo'lmoqda.



Xulosa qilib aytganda sohada yangicha yondashuvlarga asoslangan atrof-muhitga yetkazilayotgan zararlarni qisqartirish maqsadida:

- yashil iqtisodiyotni rivojlantirish, keng imkoniyatlar yaratish, sohaga xususiy sektor ulushini keng jalb qilish maqsadida qonunchiligimizni takomillashtirish;
- maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish va chiqindi gazlarini qayta ishlash orqali elektr energiyasi ishlab chiqarish sohasida qulay investitsiya muhiti yaratish maqsadida xorijiy tajriba asosida yurtimizda yashil ta'riflar belgilanishini ta'minlash taklif qilinadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. O'zbekiston Respublikasining "Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish to'g'risida"gi Qonuni. 2019-yil 21-maydagi O'RQ-539-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni 07.02.2017-yildagi PF-4947-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2019–2028-yillar davrida O'zbekiston Respublikasida qattiq maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori. 17.04.2019-yildagi PQ-4291-son.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Toshkent viloyatining "Ohangaron" va Maydontol" maishiy chiqindilar poligonlarida hosil bo'ladigan chiqindi gazini qayta ishlash hisobiga elektr energiyasi ishlab chiqarish" investitsiya loyihasini amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida qarori. 01.11.2018-yildagi 895-son.
5. Тенденции и перспективы технологий солнечной энергетики Материалы 6-ого заседания Азиатского форума солнечной энергии – Ташкент. 2013. 20-23 ноября.
6. В.И. Виссарианов, Г.В. Дерюгина, В.А. Кузнецова, Н.К. Малинин Солнечная энергетика // Учебное пособие для вузов. Подготовлено на кафедре нетрадиционных и возобновляемых источников энергии Московского энергетического института. Москва. 2008.
7. The journal of Industrial Ecology 2012b. <http://www.is4ie.org/jie>, accessed on 8 March 2012.
8. <https://uznature.uz/yz/site/news?id=3026>



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

# Yashil

## IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

**Ingliz tili muharriri:** Feruz Hakimov

**Musahhih:** Xondamir Ismoilov

**Sahifalovchi va dizayner:** Iskandar Islomov

**2023. № 11-12**

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: [sq143235@gmail.com](mailto:sq143235@gmail.com)

Bot: [@iqtisodiyot\\_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot\\_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

**Litsenziya raqami:** №046523. PNFL: 30407832680027

**Manzilimiz:** Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani  
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



### Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi  
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar  
vazirligi huzuridagi Oliy  
attestatsiya komissiyasi  
rayosatining  
2023-yil 1-apreldagi 336/3-  
sonli qarori bilan ro'yxatdan  
o'tkazilgan.